

๓ กิจกรรมการทอผ้าพื้นเมือง ย้อมสีธรรมชาติ

ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

นักเรียนเกิดสำนึกรักธรรมชาติ เช่นการเก็บเปลือกไม้มาย้อมผ้า จะเลือกเอาต้นที่โตแล้วมีใบที่อุดมสมบูรณ์มีการรักษาเปลือกไม้จากการตากเอาเปลือกออกโดยใช้ดินโคลนทา รักษาเปลือกไม้ให้โคนแตกหรือ ยางออกมากเกินไป สนใจที่จะเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าพื้นเมือง ย้อมสีธรรมชาติ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการใช้ถุงพลาสติก กระเป๋ายาสั่งเคราะห์มาใช้กระเป๋าผ้าฝ้าย ทอเอง เย็บเอง ใช้เอง เด็กนักเรียนได้เรียนรู้คุณค่าของธรรมชาติและ การอนุรักษ์ธรรมชาติที่ถูกต้อง เด็กนักเรียนมีทักษะการทอผ้า รู้และเข้าใจการทอผ้าตั้งแต่เริ่มศึกษาหาเปลือกไม้ การต้มเคี่ยว การย้อมผ้า การขึ้นหูก การสืบหูก การกรอฝ้าย การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผ้าพื้นเมืองเป็นเสื้อผ้า ผ้าพันคอ กระเป๋า ผ้า ม่าน ของที่ระลึก เป็นต้นและยังเป็นการเสริมรายได้ให้กับเด็กนักเรียนอีกด้วย

- **เด็กมีความกล้าแสดงออก** เด็กมีโอกาสดูออกร้านจัดแสดงผลงานและเข้าแข่งขันนอกสถานที่มากขึ้น เช่นแสดงผลงานการสอนแบบบูรณาการกับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จังหวัด

นครราชสีมา งานตลาดนัดสีเขียวที่เทศบาลเมืองยโสธร งานแสดงสินค้าโอท็อปที่โรงเรียนสร้างมิ่งมิตรภาพที่191 ทำให้มีโอกาเรียนรู้อะไรจากโรงเรียนอื่นๆด้วยส่งผลให้เด็กกล้าพูดขึ้นกว่าเก่า จะเห็นได้จากการที่เด็กให้ข้อมูลและสาริตถาทอผ้าตัดเย็บให้กับกรรมการประกวดโรงเรียนเพื่อรับรางวัลโรงเรียนพระราชทานหนูล่าสุดทุกคนกล้าพูดกล้าแสดงออกมากกว่าที่เคยประกวดในรอบก่อนมาก เป็นที่พอใจของคณะกรรมการ ครู ผู้ปกครองที่คอยลุ้นอยู่

- **เด็กเก่งขึ้นช่วยงานบ้านได้** เช่น น้องพิทเป็นผู้ชายแต่ฝีมือการเย็บผ้าสวย กว่าผู้หญิงทำตอนที่สาวจะแต่งงานได้ช่วยเย็บหน้าหมอนให้กับพี่สาวเพื่อเป็นของขวัญ (ขอขมา)ญาติฝ่ายสามี พี่สาวยังเย็บไม่เป็นเพราะไม่ได้ฝึกฝนมาก่อน

- **เด็กมีความภูมิใจในฝีมือ** เช่นน้องเตี้ย ชิปกา เมื่อสวมใส่ชุดที่ตัวเองตัดเย็บเองชอบอวดกับพี่สาวเสมอว่า เป็นไงพี่เสื้อสวยไหมหละ นี่ตัดเย็บเองเลยนะ ซึ่งพี่สาวไม่ได้เข้าร่วมโครงการจะเย็บไม่เป็น ทุกวันศุกร์เด็กจะใส่ชุดที่ทอ ตัดเย็บเอง

ผลที่เกิดต่อชุมชน

ชุมชนให้การยอมรับทีมวิจัย ซึ่งประกอบด้วยผู้อำนวยการ ครู และทีมวิจัยชุมชนมากยิ่งขึ้น และส่งผลให้ชุมชนสนับสนุนกิจกรรมทุกอย่างด้วยความเต็มใจ เสียสละ จากผลงานดีเด่นของนักเรียน ช่วยให้นักเรียนได้รับรางวัลชนะเลิศ ด้านการทอผ้าพื้นเมือง อยู่เสมอ ๆ และถือเป็นเกียรติประวัติแก่ชุมชนและครอบครัวของนักเรียน มีความสุขเมื่อทุกวันศุกร์เห็นเด็กสวมใส่เสื้อผ้าที่เขทอ และตัดเย็บด้วยมือเขาเอง

ผลที่เกิดต่อทีมวิจัย

ทีมวิจัยเองก็ได้เรียนรู้ว่าเด็กเขาก็สามารถเรียนรู้ได้เร็ว ถ้าเขาได้มีโอกาสได้ทำบ่อยๆโดยมีผู้ใหญ่คอยกำกับ ดูแลบ้าง มีความสุขที่ได้ทำงานกับเด็กๆ ซึ่งทุกคนก็บอกว่ารู้สึกเหมือนกัน

๔. กิจกรรมการศึกษาสมุนไพร

นักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้สรรพคุณ ลักษณะลำต้น ใบ ของสมุนไพรใกล้ตัว สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ และเป็นผู้บรรยายสรรพคุณสมุนไพรให้คณะศึกษาดูงานได้รับทราบ ซึ่งก่อนหน้านี้ นักเรียนไม่มีความรู้ด้านสมุนไพรมาก่อน ไม่สามารถบอกลักษณะลำต้น ใบ ราก ดอกและสรรพคุณได้และได้รู้ว่าสมุนไพรที่ชุมชนยังใช้ในการดูแลสุขภาพรักษาโรคที่ง่าย ๆ เบื้องต้นหลายอย่างในปัจจุบัน เช่น

- มะนาวสด คั้นเอาน้ำผสมกับเกลือเล็กน้อย จิบบ่อยๆช่วยให้ชุ่มคอ ขับเสมหะ
- เปลือกเพกา แชน้ำดื่มแก้ เบื่อเมา
- ฟ้ายะลวยโจร ใช้ใบสด ๑ กำมือ ต้มกับน้ำ ๑๐-๑๕ นาที ดื่มแก้ ไข้ แก้เจ็บคอ
- ทองพันชั่ง รักษาโรคผิวหนัง ใช้ใบสดหรือรากสดตำให้ละเอียดแช่เหล้าขาวหรือแอลกอฮอล์พอท่วมยา ทิ้งไว้ ๗ วันนำมาทาวันละ ๓-๔ ครั้ง จนกว่าจะหาย
- ว่านหางจระเข้ ใช้ลดอาการอักเสบ แผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก ใช้วุ้นจากใบทาจะจับความเจ็บปวด ช่วยให้แผลหายเร็ว ใช้ทาวันละ ๓-๔ ครั้งจนกว่าจะหาย
- น้ำมันมะพร้าว ผสมน้ำปูนใส รักษาแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก
- ผลลูกยอ ใช้เป็นสมุนไพร บำรุงเลือด ใช้ลูกสดมาตำเหมือนสับตำ หรือนำมาฝานเป็นชิ้นแล้วมัดด้วยน้ำตาลทรายแดง ทิ้งไว้ ๑ เดือน นำเอาที่เป็นน้ำมารับประทาน บำรุงเลือด
- ใบตำลึง แก้แพ้ ปวดบวมจากแมลงกัดต่อย ใช้ใบ ๑ กำมือ ตำให้ละเอียดผสมน้ำเล็กน้อยคั้นเอาน้ำมาทาซ้ำบ่อยๆบริเวณที่มีอาการแพ้ จนกว่าจะหาย
- เสดกพังพอนตัวเมีย ใช้ใบสด ๑๐-๑๕ ใบ ล้างให้สะอาด ตำให้ละเอียดเติมเหล้าขาวพอชุ่มยา นำมาทาและใช้กากพอกบริเวณที่บวมจนกว่าจะหาย

- ขมิ้น ลดอาการ อักเสบ ลมพิษ และแก้คันคัน ใช้เหง้ายาว ๒ นิ้วฝนกับน้ำทา บริเวณที่มี
อาการ

ทีมวิจัยได้ปรับปรุงสวนหย่อมดอกไม้ทั่วไปมาเป็นสวนหย่อมสมุนไพร ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้
ของนักเรียนและผู้สนใจทั่วไปได้

ผลที่เกิดต่อชุมชน

ชุมชนสามารถใช้สวนหย่อมสมุนไพรในโรงเรียนและสวนป่าธรรมชาติ เป็นฐานการเรียนรู้
ได้ตลอดเวลา สมุนไพรแต่ละชนิดจะมีป้ายชื่อ สรรพคุณ รูปภาพของสมุนไพรไว้อย่างชัดเจน ง่ายต่อ
การศึกษาเรียนรู้และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ผลที่เกิดต่อทีมวิจัย

ทีมวิจัยได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ด้านสมุนไพร มีโอกาสได้ไปศึกษาดูงาน
เพิ่มเติม และมีโอกาสไปศึกษาสมุนไพรที่ภูหมากัง ตำบลสวาท อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธรและ
นำความรู้ไปใช้ เช่น ส.อบต.นิพล และ ส.อบต. แดนไชย บอกว่า ภรรยาที่บ้านคันใบย่านางให้ดื่ม
ทุกวัน รู้สึกสบายตัว ขับถ่ายสะดวก และพึงรู้ว่าในชุมชนเราก็มีสมุนไพรดีๆหลายอย่าง

๕. กิจกรรมเผาถ่าน

เด็กมีความรู้ว่าการเผาถ่านที่ดีควรทำอย่างไร เช่น รู้ว่าการเผาถ่านที่ไม่เป็นการทำลายสิ่งแวดล้อม ไม่ทำให้โลกร้อนควรเผาตอนกลางวันเตาเผาถ่านควรอยู่ใกล้ป่าไม้ และหันกระบอกควันเข้าป่าไม้ตอนกลางวันต้นไม้ต้องการก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ช่วยในการเจริญเติบโต และจะปล่อยออกซิเจนออกมา ครูกลัวว่าบอกว่าการเผาถ่านก็เป็นการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ได้ด้วย ส่วนถ่านที่ได้นักเรียนจะขายแล้วนำมาฝากออมทรัพย์ของโรงเรียนส่งต่อครูทัศนีย์สอนคณิตศาสตร์ต่อไป

๖. กิจกรรมการศึกษาประเพณีที่สำคัญในชุมชน

ผลที่เกิดขึ้นนักเรียน

นักเรียนได้มีโอกาสศึกษาความเป็นมา ประเพณีเกี่ยวกับบุญข้าวสากและบุญข้าวประดับดิน ได้รับรู้ถึงความเชื่อของชุมชน และสามารถสืบทอดประเพณีที่ดั้งเดิมไว้ให้ลูกหลานได้ศึกษาในอนาคต และประเพณีตักบาตรที่เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการศึกษาประเพณีที่สำคัญในชุมชน ก็สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนที่นอนตื่นสาย ให้ตื่นแต่เช้า เป็นการเสริมสร้างนิสัยให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ ขยัน และรู้จักช่วยเหลือผู้ปกครองนั่งข้าว ทำงานบ้าน สำหรับเด็กอนุบาลและ ป.๑ – ๓ ที่ไม่สามารถนั่งข้าวได้ ก็จะไปตักบาตรกับคุณปู่ คุณย่า คุณตา คุณยาย เป็นประจำ แรก ๆ จะใช้วิธีบังคับและใช้คะแนนเป็นตัวจูงใจนักเรียน เมื่อทำเป็นประจำก็กลายเป็นความเคยชิน ปัจจุบันไม่ต้องบังคับเหมือนช่วงแรกอีกแล้ว วันไหนเด็กคนไหนไม่ตักบาตร เพื่อน ๆ นักเรียนก็จะตรวจสอบซึ่งกันและกัน ครูไม่ต้องตรวจติดตาม

ผลที่เกิดต่อชุมชน

ผู้ปกครองและชุมชนมีความภาคภูมิใจต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของลูกหลาน บุตร ธิดา เด็กนักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดี กล่าวคือ เด็กนักเรียนตื่นเช้า เพื่อให้ทันใส่บาตรโดยผู้ปกครอง ไม่ต้องปลุกเหมือนเคย มีความรับผิดชอบมากขึ้น ถ้ามีการบ้านก็รีบทำให้เสร็จก่อนออกไปเล่น แสดงความกตัญญู บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วด้วยการใส่บาตรอุทิศส่วนกุศลไปให้ทุกเช้า เด็กเข้าวัดทำบุญโดยผู้ปกครองไม่ต้องชี้ชวนและมีเด็กเข้าวัดมากขึ้น โดยเฉพาะวันพระ เด็ก ๆ จะตามผู้ใหญ่ไปฟังเทศน์อยู่เสมอ ๆ ผู้ปกครองต่างแสดงความพอใจที่เด็กมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น แม้ท่านพระครูวรสิทธิคุณ เจ้าอาวาสวัดสร้างมิ่ง (วัดประจำหมู่บ้าน กุดเสถียร) ยังเอ่ยปากชมว่าเด็ก ๆ นักเรียนโรงเรียนบ้านกุดเสถียร มีจิตใจงดงาม เสียสละ ขยัน รับผิดชอบ มีความพยายามที่จะทำความดีด้วยการเข้าวัดฟังธรรมในวันพระ และตักบาตรทุกเช้า

ผลที่เกิดต่อทีมวิจัย

ทีมวิจัยมีความรู้ ความเข้าใจต่อประเพณีบุญข้าวสากและบุญข้าวประดับดินยิ่งขึ้น สามารถสืบสานประเพณีไว้ให้ลูกหลาน ได้ศึกษาเรียนรู้ในอนาคต สามารถปฏิบัติเกี่ยวกับพิธีการ ความเชื่อของบุญข้าวสากและบุญข้าวประดับดินได้อย่างถูกต้อง เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กและเยาวชนทั่วไป

๗. กิจกรรมออมทรัพย์

การออมทรัพย์ ถือว่าเป็นกิจกรรมหนึ่งที่เป็น การสร้างนิสัยการออม เป็นหลักประกันที่ดีในวันหน้า เป็นการช่วยเหลือกัน พึ่งพาตนเองได้ในระดับหนึ่งการออมทรัพย์ของนักเรียน ก็เช่นเดียวกัน เด็กได้เรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ไปด้วยในการทำบัญชีออมทรัพย์ ซึ่งจะเปลี่ยนเวอร์กันเป็นกรรมการรับฝากไปทุกวันขณะนี้ อ.ทัศนีย์ได้นำไปให้กู๋ยมะปิ่นผลอีกครั้ง เดือน พฤษภาคม ๒๕๕๒ นี้คาดว่าจะ

ได้ดอกเบี้ยเยอะพอสมควร นักเรียนที่มีเงินฝากมากอย่างน้อยจ๊อช น้องเจม มีรายได้จากการเผ่าถ่าน และจากการรับจ้าง เหลือค่าขนม มีเงินฝากคนละ ๒,๒๐๐ บาท เด็กหญิงศุภากร ชมสาร นักเรียนอนุบาล มีเงินออม ๓,๐๐๕ บาท เด็กชายสมเกียรติ ชูรัตน์ นักเรียนชั้น ป.๓ มีเงินออม จำนวน ๑,๑๕๐ บาท เด็กชายเกียรติพงษ์ มหาชัย มีเงินออม ๓,๕๑๕ บาท เด็กหญิงศราลย์ บุญทศ มีเงินออม ๑,๑๓๕ บาท ยอดเงินออมของสมาชิกทั้งหมด จำนวน ๑๑๐,๒๐๘ บาท (ข้อมูล ณ วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๒)

๔. รูปแบบการจัดการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน

จากการวิจัยพบว่ารูปแบบการจัดการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน ควรมีลักษณะดังนี้

๑. ลักษณะเฉพาะตัวของชุมชน

๑.๑ ชุมชนเห็นความสำคัญของการศึกษา เห็นว่าการศึกษามีผลต่อการดำรงชีวิตของทุกคน การทำกิจกรรม ใดถ้าขาดความรู้เป็นตัวนำยากที่จะประสบผลสำเร็จ ถึงสำเร็จก็จะใช้เวลานานกว่าสิ้นเปลืองงบประมาณ มากกว่า เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้มีประสบการณ์การเรียนรู้มาก่อน ดังคำบอกเล่าของแม่ดอกจันทร์ โคตรวิชา ที่บอกว่า ดีใจมากที่ได้มาสอนลูกหลาน รักมาก อยากให้เขาทำงานเป็นทุกอย่าง จะได้มีชีวิตที่ดี และจากการวิเคราะห์การพัฒนาชุมชนหมู่บ้านตนเองกับบ้านอื่นพบว่า ที่บ้านเราประสบความสำเร็จก้าวหน้ากว่าหมู่บ้านอื่นเป็นเพราะว่าบุคลากรบ้านเรามีความรู้ มีประสบการณ์จากการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมต่างๆ มากกว่า จึงเป็นการยืนยันว่าการศึกษาคือการเรียนรู้มีความสำคัญ ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตจริงๆ

๑.๒ ชุมชนต้องมีความเสียสละและทุ่มเทให้กับการศึกษา เช่น มีความพร้อมที่จะสนับสนุนการศึกษาทุกด้าน เกี่ยวข้องทั้งงบประมาณ เวลา องค์ความรู้ ประสบการณ์ อุปกรณ์การศึกษา เช่น ทุกปีศิษย์เก่า และผู้ปกครอง ที่ไปทำงานต่างจังหวัดจะทำผ้าป่ามาทอดโรงเรียนทุกปีหรือเป็นข้อตกลงในชุมชน ว่าเวลาที่มีผ้าป่ามาทอดที่วัดประจำหมู่บ้านจะต้องจัดแบ่งส่วนหนึ่งมาสนับสนุนโรงเรียน มีปราชญ์ชาวบ้านด้านทอดผ้า เช่น นางประหยัด สราญรมย์ นางฝาน สีทา นางดอกจันทร์ โคตรวิชา มาสอนทอดผ้าที่โรงเรียนเกือบทุกวันโดยไม่ได้หวังเงินตอบแทน การขอแรงงานชาวบ้านในการพัฒนาโรงเรียนทุกครั้งจะมีชาวบ้านมากมายจนครูที่ย้ายมาใหม่ทุกคนแปลกใจเช่นคุณครูทัศนีย์ จากผา บอกว่าเป็นไปได้ยังไง ไม่เคยเห็น

๒. คุณลักษณะของครู

๒.๑ ครูดำรงตนเป็นที่ยอมรับและศรัทธาของชุมชน เช่น แสดงความจริงจังจริงจัง ตั้งใจทุ่มเท เสียสละ ที่จะพัฒนาการศึกษามี กิจกรรมที่บ่งบอกถึงความตั้งใจจริง และมีผลงานเชิงประจักษ์เป็นรูปธรรม เช่น ท่านผู้อำนวยการ จำรัส ช่างชิง มาอยู่ใหม่มีความคิดริเริ่มหลายอย่าง เช่น

แสวงหาความร่วมมือจากชาวบ้านและโรงเรียนมัธยมเลิงนกทา จัดทำโครงการฟื้สอนน้อง นำนักเรียนระดับมัธยม มาทำกิจกรรมค่ายวิชาการนักเรียนระดับประถม โครงการเข้าค่ายเด็กอ่านหนังสือไม่ออก โครงการเข้าค่ายพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กระดับอนุบาล จนทำให้เด็กนักเรียนโรงเรียนบ้านกุดเถียรเรียนเก่งขึ้นผู้ปกครองให้การยอมรับ ส่งผลงานเข้าประกวดโรงเรียนพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯได้รับรางวัลระดับเขต ระดับภาค และระดับประเทศตามลำดับ

๒.๒ ครูมีการปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน เช่น เข้าร่วมกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้นตามโอกาสอันควร การเยี่ยมบ้าน เช่น งานประเพณีปีใหม่ สงกรานต์ งานบุญประเพณีจะมีครูเป็นคณะกรรมการจัดงาน แม้แต่งานส่วนตัว เช่น งานแต่งงาน งานบวชนาคครูก็จะเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน

๒.๓ ครูมีทัศนคติที่ดีต่อชุมชน เช่น ให้เกียรติ ให้โอกาส ยอมรับการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างจริงใจ เช่น ก่อนจะมีกิจกรรมครูจะเชิญกรรมการสถานศึกษาและชุมชนเข้าประชุมและให้ชุมชนแสดงความคิดเห็นอย่างเสมอภาคและยอมรับมติที่ประชุม ทุกกิจกรรมจะมีชุมชนเป็นกรรมการและดูแลเงินงบประมาณร่วมกัน ดำเนินงานแบบโปร่งใส ชี้แจงจนชุมชนเข้าใจ เช่นงานผ้าป่าโรงเรียน กิจกรรมออมทรัพย์โรงเรียน

๓. วิธีการออกแบบกิจกรรม

๓.๑ กิจกรรมต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน เช่น ช่วงเวลาฤดูกาลที่เหมาะสมหรือตามปฏิทินชุมชน เช่น การเรียนรู้การทำนาจะทำตอนหน้าทำนา การจัดเข้าค่ายจะจัดไม่ให้ตรงกับการทำนาของชาวบ้าน การเรียนรู้ประเพณีก็จัดตอนชุมชนมีประเพณีตามเดือน

๓.๓ กิจกรรมต้องสอดคล้องกับ องค์ความรู้ของชุมชนที่มีอยู่แล้ว เช่น การเรียนรู้การทำเกษตรอินทรีย์ เพราะมี ปราชญ์ชาวบ้านด้านเกษตรอินทรีย์ มีกลุ่มเกษตรอินทรีย์ที่เข้มแข็งในชุมชน การเรียนรู้ การทอผ้า เพราะมีปราชญ์ชาวบ้านด้านทอผ้า มีศูนย์ฝึกทอผ้าไหมผ้าฝ้ายในชุมชน การเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณี เพราะชุมชน รักษาวัฒนธรรมประเพณีเหล่านั้นอยู่แล้ว แต่ต้องการการสืบทอด สืบสานอย่างถูกต้อง และรู้คุณค่า

๓.๔ กิจกรรมต้องสอดคล้องกับปัญหา หรือความต้องการร่วมกันของชุมชนและโรงเรียน เช่นการเรียนรู้เรื่องปลูกผักแบบอินทรีย์ การปลูกสมุนไพรแทนไม้ดอกไม้ประดับหน้าอาคารโรงเรียนเพื่อการศึกษา แต่ทางโรงเรียนน้ำไม่เพียงพอ ทำให้งานไม่ได้ผลเท่าที่ควรจะได้ จึงต้องทำการเจาะบ่อบาดาลและมีถังพักน้ำพร้อมท่อส่งน้ำไปยังสวนผักและสวนสมุนไพร เด็กเรียนอ่อนภาษาอังกฤษก็จัดเข้าค่ายภาษาอังกฤษและจ้างครูพิเศษช่วยสอนภาษาอังกฤษ

๓.๕ ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีในชุมชนเป็นหลัก เช่นการเรียนรู้การทอผ้าย้อมสีธรรมชาติ เพราะโรงเรียนมีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ มีต้นไม้ที่ให้สีต่างๆที่ต้องการ ชุมชนมีช่างทำก๊ี่ใช้ จากไม้ที่มีในชุมชน

๓.๖ ต้องสร้างการมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการ เช่น การพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก เริ่มต้นก็เชิญชุมชน ประชุมหารือกันตั้งแต่การสะท้อนปัญหาความต้องการร่วมกันการหางบประมาณ การตั้งชุมชนเป็นกรรมการด้านต่างๆช่วยกันดูแลจนสร้างเสร็จสมบูรณ์ ถึงการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอนโดยชุมชน เป็น การสร้างบทบาทให้กับชุมชนรู้สึกตัวเองเป็นส่วนสำคัญของโรงเรียน เป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จ ที่เกิดขึ้นด้วยความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนและชุมชนจริงๆ ไม่ใช่ร่วมแค่มิรายชื่อเฉยๆ

๕. การขยายผล

ทีมวิจัยได้รับการยอมรับจากชุมชนและสังคมในวงกว้าง ผลงานวิจัยด้านทอผ้าพื้นเมือง ได้รับคัดเลือกถ่ายทำสารคดีภูมิปัญญาท้องถิ่น นุรณาการเข้ากับการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ เผยแพร่ ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง ๑๑ กรมประชาสัมพันธ์ และช่อง ๑๑ เขต ๒ อุบลราชธานี ออกอากาศในรายการ “บอกกล่าวเล่าแจ้ง” ทีมวิจัยได้รับเชิญเป็นวิทยากรบรรยายการส่งเสริมการทอผ้าพื้นเมือง ข้อมสัทธิธรรมชาติให้กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข คณะนิสิตปริญญาโทสาขาบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคามและ คณะครู ผู้บริหารและคณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียน บ้านกุดสำโรง อำเภอป่าดัว จังหวัดยโสธร และจะปรับปรุงเป็นหลักสูตรการเรียนการสอนที่เด็ก สามารถเรียนได้ง่ายขึ้น

จากการมีส่วนร่วมของชุมชนโรงเรียนส่งผลให้ โรงเรียนบ้านกุดเสถียรได้รับการยอมรับจาก ต่างหมู่บ้านส่งลูกหลานเข้าเรียนทำให้โรงเรียนบ้านกุดเสถียรมีนักเรียนเพิ่มขึ้นมาก ปีการศึกษา ๒๕๕๑ มีนักเรียนทั้งหมด ๓๓ คน รวมอนุบาล ปีการศึกษา ๒๕๕๒ เพิ่มขึ้น ๕๓ คน รวมอนุบาล และทางมหาวิทยาลัยมหาสารคามรับขึ้นเป็นเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๓ จะเปิดเป็นโรงเรียนขยายโอกาส เนื่องจากมีความพร้อมหลายด้านชุมชนให้การสนับสนุนเต็มที่ ปี ๒๕๕๒ เปิดขยายโอกาสไม่ทันเพราะยื่นเรื่องไม่ทันตามเงื่อนไขที่กำหนด

๖. บทเรียนของทีมวิจัย

จากการทำศึกษามารับทุกกิจกรรมทีมวิจัยได้ค้นพบสิ่งที่เกิดขึ้นต่างๆดังนี้

๑. การศึกษาข้อมูลชุมชน

เด็กนักเรียนและทีมวิจัย เป็นผู้เก็บข้อมูล ได้เรียนรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชน วัฒนธรรมประเพณี ทำให้เด็กได้มีความรู้ก่อนหน้านั้นมีความเป็นอยู่ที่พอเพียง มีความพยายาม พึ่งพาตนเองสูง มีการสืบทอดสืบสานสิ่งที่ดีที่มีในชุมชน และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนเป็นชุมชน ที่มีชื่อเสียง เป็นที่ยอมรับ เกิดความภาคภูมิใจในชุมชน เมื่อรู้ว่าชุมชนมีดีอะไรบ้าง เช่น เคยมี

ผู้ใหญ่บ้านแหบทองคำ (ผู้ใหญ่คุณพิณ โนรีรัตน์ ปี พ.ศ. 2545) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านดีเด่นในปีเดียวกัน (ผู้ช่วยสองศรี แสงศรี) มีอาสาสมัครสาธารณสุขดีเด่นระดับชาติ (อสม.สองศรี แสงศรี ปี พ.ศ. 2544) มีศูนย์ฝึกอาชีพทอผ้าในโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ในสมเด็จพระบรมราชินีนาถ มีผู้สืบทอดการทอผ้า ออกแบบลายผ้าที่มีความสวยงามเป็นผู้คอยสอนแนะนำให้คนรุ่นหลัง เช่น แม่ใหญ่วงศ์เดือน โนรีรัตน์ แม่ใหญ่เตียง สายเสนีย์ แม่อินทร์ พันธุ์ทอง เป็นต้น บุคคลที่กล่าวถึงล้วนเป็นที่ทรงคุณค่าของชุมชน และเป็นแบบอย่างที่ดีของคนทั่วไป นอกจากนั้นยังมีกลุ่ม องค์กรต่างๆที่เข้มแข็ง มากมาย เช่น ศูนย์สาธิตการตลาด กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเกษตรอินทรีย์ กองทุนปื๊ย กองทุนแม่ของแผ่นดิน กองทุนสวัสดิการชุมชน กองทุนป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด กองทุนโคกระบือ ที่มีการก่อตั้งขึ้น และสืบทอดต่อกันมาเป็นเวลายาวนาน และที่น่าภูมิใจคือมีป่าชุมชน 93 ไร่ ป่าในโรงเรียนประมาณ 20 ไร่ที่อุดมสมบูรณ์มีอาหารที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติมากมาย เช่นเห็ดโคน เห็ดไข่ห่าน เห็ดอื่นๆอีกมากมาย มีสมุนไพรหลายชนิด ที่หายาก เช่นว่านนกเจ้า ไช้บรรเทาอาการของโรคเบาหวาน ความดัน ซึ่งจะเกิดในป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์เท่านั้น มีแมลงที่เป็นอาหารหลายชนิดเช่น จิ๋นุน แมลงทับ ซึ่งชุมชนตำบลใกล้เคียงก็ได้อาศัยผืนป่าเหล่านี้เป็นที่หาอาหารธรรมชาติตามฤดูกาล ผู้เฒ่าในหมู่บ้าน ได้มีโอกาสพูดคุย ให้ข้อมูลกับทีมวิจัย และนักเรียน ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ ดีใจที่ตนเป็นผู้มีความสำคัญในชุมชน มีเหตุการณ์สำคัญที่ถือว่าเป็นประวัติศาสตร์ของชุมชนและโรงเรียน เช่น ในปี พ.ศ.2543 รัฐบาลมีนโยบายให้โรงเรียนขนาดเล็กยุบรวมไปเรียนร่วมกับโรงเรียนอื่น โรงเรียนกุดเสถียรก็ถูกยุบเช่นกัน ทำให้ชุมชนขาดองค์กรที่สำคัญไป เด็กเดินทางไปโรงเรียนลำบาก โดยเฉพาะหน้าฝน ถนนลูกลังผสมดินเหนียวการไปมาลำบากมาก ชาวบ้านเองก็มีความรู้สึกที่ชุมชนได้สูญเสียสิ่งสำคัญไป ภาพเก่าๆที่เคยเห็นนักเรียนเข้าแถวร้องเพลงชาติหน้าเสาธงตอนเช้า เสียงเด็กท่องสูตรคูณตอนเย็น วันเด็กแห่งชาติเคยร่วมงานกับเด็กดูการแสดงของเด็กได้แจกขนมของเล่น กินข้าวร่วมกัน สิ่งต่างๆเหล่านี้ได้หายไปจากชุมชน เสียดยาอาการที่สวยงามสองหลังต้องถูกปล่อยให้ว่างเปล่า จนชาวบ้านทนไม่ไหวต้องส่งตัวแทนไปขอให้นักเรียนคืนกลับมาแต่ได้รับการวางเฉยโดยบอกว่าเป็นนโยบาย จนชาวบ้านทุกหลังคาเรือนต้องลุกขึ้นไปเรียกร้องกับนายอำเภอเล็งนกทา พร้อมกับการไปประสานกับเขตพื้นที่การศึกษา จนได้รับนักเรียนกลับคืนมา เมื่ออุปกรณ์ที่ขนไป ตอนขนกลับจะขาดหายไป จะมีครูมาสอนคนเดียวก็ยอม โดยชาวบ้านจะจัดเวรไปช่วยโรงเรียนอีกทางหนึ่ง ขอเพียงภาพเก่าๆที่หายไปได้กลับคืนมา เพราะกว่าจะได้รู้ว่าจะไร้มันค่าก็ต่อเมื่อได้สูญเสียมันไป นี่อาจจะเป็นเหตุผลอันหนึ่งซึ่งทำให้ชาวบ้านรักและหวงแหนโรงเรียนหันมาทุ่มเทให้ความร่วมมือกันพัฒนาโรงเรียนมากขึ้น เพราะไม่อยากสูญเสียโรงเรียนไปอีก

๒. การศึกษาประเพณีของชุมชน

ถือว่าเป็นความฉลาดเป็นอย่างยิ่งของคนรุ่นก่อนที่มีการสอนให้คนมีความเคารบ นอบน้อม ต่อธรรมชาติ รู้จักกตัญญูต่อผู้มีคุณ รู้จักการสร้างขวัญและกำลังใจให้พร้อมก่อนลงมือทำงานต่างๆ เพียงแต่ท่านไม่ได้สอนกันตรงๆ เหมือนในปัจจุบันนี้ แสดงว่าคนรุ่นก่อนมีความละเอียดอ่อนมาก มีสติปัญญามากสามารถรับรู้เข้าใจและสืบทอดได้ แม้จะสอนทางอ้อมก็ตาม ก่อนหน้าที่จะมีโครงการวิจัยเกิดขึ้น ประเพณีหลายอย่างเด็กถูกกีดกันไม่ให้เข้าร่วม และไม่ได้เรียนรู้เลยเพราะคิดว่าเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่เท่านั้นที่จะทำ ส่วนเด็กเอาไว้โตขึ้นมีอายุแล้วค่อยเรียนรู้ภายหลัง เช่น ประเพณี บุญข้าวสาก (งานสารท) บุญข้าวประดับดิน เพราะต้องตั้งตั้งแต่ 3 เพื่อไปวัดและทำพิธีประมาณ 3 ครั้งถึงได้ 4 กล่าวคือเด็กจะตื่นไม่ทันและง่วงนอนด้วย แต่พอให้อาสาเด็กได้เข้าร่วมกิจกรรมจริงๆ ก็พบว่าเด็กมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้เสมอ เพียงแต่เราผู้ใหญ่คิดแทนตัดสินใจแทนเด็กและไม่เปิดโอกาสให้เขาได้เรียนรู้เท่านั้น และในวันงานทั้งสองงานเด็กที่เข้าร่วมโครงการต่างตื่นนอนและไปร่วมกิจกรรมเกือบครบทุกคน ประเพณีปฏิบัติเกี่ยวกับข้าวก็เช่นกัน ผู้ที่จะทำพิธีจะเป็นเพียงผู้มีอายุของครัวเรือนนั้นคนเดียวทำ แม้แต่ผู้ใหญ่คนอื่นๆ ก็ไม่ได้ทำ เช่น การเลือกวันลงนาครั้งแรก การปักกกแขก การทำลานข้าวสมัยก่อนไม่มีผ้าในลอนเขียวเหมือนสมัยนี้ ก่อนทำลานข้าว ผู้มีอายุในครัวเรือนหนึ่งคนก็จะทำพิธี ขอมมาลัยแม่ธรณีออกจากที่นั่นทั้งสี่ทิศ ด้วยการเตรียมขันห้า มีดอกไม้ห้าคู่ เทียนห้าคู่ หมากพลู ของหวานหรือกล้วยสุก เป็นของไหว้บูชาแม่ธรณี ก่อนนวดข้าวก็จะมีพิธีขอมมาขวัญข้าวก่อนที่จะขึ้นเหยียบย่ำข้าว ตอนขนข้าวขึ้นฉางก็จะมีพิธี ตอนจะไปเอาข้าวจากฉางนำไปสีเป็นข้าวสารก็จะมีพิธี กิจกรรมเหล่านี้เด็กจะไม่มีโอกาสเรียนรู้เลย ซึ่งถือว่าเป็นกลวิธีที่แยบยลในการสอนคนให้เคารพต่อธรรมชาติ ต่อสิ่งที่มีพระคุณต่อมนุษย์ แต่มีกิจกรรมที่พอจะได้ทำกันทุกคน เช่น ทุกครั้งที่จะปักข้าวไม่ว่าจะเป็นข้าวเปลือกที่ ฉางข้าว หรือจะปักข้าวสารที่สีแล้วก็ตามท่านสอนให้นั่งลงก่อนค่อยปักข้าวเป็นการแสดงความเคารพนอบน้อมต่อข้าวหรือแม่โพสพ จากการสอบถามผู้ปกครองและทีมวิจัยเองบอกว่า ไม่นึกว่าเด็กจะสนใจ และเด็กก็ทำได้ดี บางคนบอกว่าชินหูชินตา เฮ็ดได้กะพอป่านนั้นแหละ (รำคาญ ทำได้ก็แค่นั้น ไม่ดีเหมือนผู้ใหญ่) แต่พอเด็กได้ลองทำและทำซ้ำๆ ก็ทำได้ แสดงว่าเด็กก็มีศักยภาพพอ และพร้อมที่จะเรียนรู้เสมอเมื่อผู้ใหญ่ให้อาสาตัวอย่างเช่น นายมณี แสงแก้ว ทีมวิจัยบอกว่า เด็กเก่งกว่าที่เราคิดไว้มากเรียนรู้ได้เร็วถ้าได้คนฝึกสอนที่ดี เด็กเขาจดจำได้ดีมาก

๓. การจัดกระบวนการเรียนรู้

จากกิจกรรมหลายอย่างที่ทีมวิจัยนำมาศึกษาพบว่า ความร่วมมือของทีมวิจัยและผู้ปกครองมีความสำคัญต่อการเรียนรู้เรื่องใกล้ตัวที่สำคัญ บางอย่างครูไม่รู้แต่ชุมชนรู้และมีความสามารถสอนเด็กได้ดี เช่น กิจกรรมการทำเกษตรอินทรีย์แม้จะไม่มีสูตรที่ตายตัวแต่เทคนิคการทำของแต่ละคนก็มีดีแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในการทำมาก่อน การทอผ้า การตัดเย็บ เด็กสามารถทำได้

ดีกว่าที่เราคิดไว้เสียอีก ถ้าให้เขาทำซ้ำๆบ่อยๆก็จะเกิดความชำนาญได้ การส่งเสริมให้เด็กคัดบาตรตอนเช้าทุกวัน กิจกรรมง่ายๆที่ใครจะคิดว่าจะสามารถเปลี่ยน แปลงเด็กได้มากกว่าที่คิด ตอนแรกคิดว่าเด็กคงจะได้แค่รู้จักทำบุญ รู้จักการให้ทาน การเสียสละ มีจิตใจอ่อนโยน แต่พอทำไประยะหนึ่งเสียงสะท้อนจากผู้ปกครองทำให้ทีมวิจัยหายเหนื่อย และมีความสุข มีความภูมิใจต่อการเปลี่ยนแปลงของเด็กที่เกิดขึ้น กิจกรรมการเผ่าถ่าน ทีมวิจัยหลายคนก็เพิ่งจะรู้ว่าการเผ่าถ่านที่ไม่สร้างภาวะโลกร้อนควรทำอย่างไร สอนเป็นวิชาวิทยาศาสตร์ได้ด้วย วิธีการดำเนินชีวิตของชุมชนถ้ามองให้ดีจะรู้ว่าสามารถนำมาประยุกต์กับการเรียนการสอนให้กับเด็กได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะในช่วงปฏิรูปการศึกษา เด็กก็สนใจ และเรียนอย่างสนุกไม่เบื่อง่าย ผู้สอนก็สนุกไปด้วย การหาทีมวิจัยก็มีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็ก ในงานวิจัยไม่น้อยเพราะไม่ต้องไปหาผู้เชี่ยวชาญมาช่วยมากนักก็ได้ ถ้าทีมวิจัยเชี่ยวชาญอยู่แล้ว นอกจากต้องการความแตกต่าง หลากหลาย

๔. ความแตกต่างระหว่างงานวิจัยกับงานพัฒนา

ทีมวิจัยคุ้นเคยกับงานพัฒนามากกว่า จึงคิดว่าน่าจะเหมือนกัน แต่เพิ่งรู้ว่าแตกต่างก็เมื่อการเขียนรายงานความก้าวหน้า ข้อมูล ความคิด ความเห็น ข้อค้นพบจากการจดบันทึกของแต่ละคนล้วนมีความหมายเป็นอย่างยิ่งต่อการเขียนรายงาน ซึ่งในงานพัฒนาไม่มีใช้มากมายแบบ นี้ ทำให้ทีมวิจัยเริ่มเห็นความสำคัญของการจดบันทึก และเรียนรู้ว่าทุกคนก็มีความสำคัญต่อทีมและต่องานวิจัย เพราะแต่ละคนจะมีมุมมองที่แตกต่างกันออกไป อาจจะเห็นในมุมที่คนอื่นมองไม่เห็น ซึ่งจะส่งผลต่องานวิจัยให้มองอย่างรอบคอบรอบด้านมากขึ้น

๕. ความสำคัญของจำนวนกิจกรรม

จำนวนกิจกรรมในงานวิจัยเรื่องหนึ่ง ถ้ากิจกรรมมาก เวลาทำสนุก เลือกได้ เวลาเขียนรายงานหนักถ้าการบันทึกข้อมูลไม่เพียงพอ ต้องหาข้อมูลซ่อมแล้วซ่อมอีก

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย

การดำเนินการวิจัยโครงการการศึกษารูปแบบการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาเด็กและเยาวชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน สรุปผลการวิจัยตามลำดับดังนี้

๑. สรุปผลการวิจัย

๒. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

๑. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนและค้นหาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบ้านกุดเสถียรในการพัฒนาเด็กและเยาวชน เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะและสำนึกรักบ้านเกิด และเพื่อศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน

พื้นที่ศึกษาได้แก่โรงเรียนบ้านกุดเสถียรและชุมชนบ้านกุดเสถียร ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย มีดังนี้

๑. ประชุมทีมวิจัย เพื่อร่วมปรึกษาหาแนวทางและวางแผนการจัดทำโครงการ

๒. ศึกษารวบรวมข้อมูลชุมชนด้วยรูปแบบการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร สอบถามผู้รู้ และร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลชุมชน

๓. เก็บข้อมูลแก่ชุมชน นักเรียน เยาวชนและผู้เกี่ยวข้อง

๔. ประชุมวางแผนการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม

๕. ดำเนินการตามแผนปฏิบัติงาน (กระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญา)

๖. สรุป วิเคราะห์ข้อมูล ถอดบทเรียนจากการจัดกิจกรรม

๗. จัดทำรายงานความก้าวหน้า

๘. ศึกษาฐานชุมชนราชธานีอโศก จังหวัดอุบลราชธานี

๙. จัดประชุม ประเมินผลการดำเนินงานโครงการร่วมกับนักเรียน เยาวชนและผู้เกี่ยวข้อง

๑๐. จัดเวทีเสนอผลงานต่อชุมชน/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๑๑. จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

ผลการดำเนินงานตามโครงการสรุปตามหัวข้อได้ดังนี้

๑. ผลการเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน

๒. ผลการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น

๓. รูปแบบภูมิปัญญาในการสร้างกระบวนการเรียนรู้

๔. รูปแบบการจัดการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน

๕. การขยายผล

๖. บทเรียนของทิววิชัย

รายละเอียดแต่ละประเด็นมีดังนี้

๑. ผลการเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน

บ้านกุดเสถียรตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ ๖ ตั้งอยู่ที่ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธรเริ่มก่อตั้งหมู่บ้านเมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๔๖๘ โดยราษฎรจากบ้านสร้างมิ่ง จำนวน ๕ ครัวเรือน ได้อพยพมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่นี่ นำโดยนายบัว วรรณข โดยเรียกชื่อบ้านว่ากุดบักบอด คือทางทิศใต้ของหมู่บ้านมีหนองน้ำที่ชาวบ้านเรียกว่า “กุดบักบอด” ที่ชื่อนี้เพราะมีควายแก่ (กระบือ) ตาบอดมาอนตายที่หนองน้ำแห่งนี้ จึงเรียกชื่อว่ากุดบักบอด และเรียกชื่อหมู่บ้านว่าบ้านกุดบักบอด จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๐๘ จึงได้เปลี่ยนชื่อใหม่ให้ฟังสุภาพว่า “บ้านกุดเสถียร” เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ตำบลคำไผ่ได้แยกพื้นที่การปกครองออกจากตำบลน้ำคำ จังหวัดอุบลราชธานี แยกพื้นที่การปกครองเป็นจังหวัดยโสธร บ้านกุดเสถียรจึงเป็นหมู่ที่ ๕ ตำบลคำไผ่ โดยเมื่อก่อนใช้ตำบลสัมผ่อง จังหวัดอุบลราชธานี และต่อมาตำบลคำไผ่แยกการปกครองออกเป็นตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

๒. ผลการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น

พบว่าบ้านกุดเสถียรด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญมี ๔ ด้านคือ ด้านการทอผ้า ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ วิถีพอเพียง ด้านสมุนไพร และด้านวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

- ด้านการทอผ้า ชาวบ้านกุดเสถียรมีการทอผ้ามาตั้งแต่ปู่ย่าตายาย โดย ท่านจะปลูกต้นฝ้ายปลูกต้นหม่อน เลี้ยงไหม เพื่อเอาเส้นใยมาทอผ้า ปลูกต้นครามเพื่อเอาไว้น้อมสีผ้าฝ้ายและใช้เปลือกไม้ใบไม้ย้อมสีผ้าฝ้าย ผ้าไหม โดยมี ครอบครัวยายจันทร์เพ็งและมีตาดีเป็นสามียายจันทร์เพ็ง ทอผ้าฝ้าย ผ้าไหมเป็นเครื่องนุ่งห่มไว้ใช้ในครัวเรือน คนสมัยก่อนทุกครอบครัวจะทอผ้าไว้ใช้เอง ไม่มีซื้อขายเพราะการคมนาคมไม่สะดวก และได้สอนลูกหลานในรุ่นต่อๆมาให้รู้จักการทอผ้า มีชาวบ้านหลายครอบครัวได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานเพิ่มขึ้น ในปัจจุบันบ้านกุดเสถียรได้รับเงินสนับสนุนจากทางราชการจัดตั้งศูนย์ทอผ้าไหมและเป็นสมาชิกในโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่

ของสมเด็จพระบรมราชินีนาถด้วย มีสมาชิก 68 ครอบครัว มีการทอผ้าฝ้ายและผ้าไหมส่งเข้าโครงการศูนย์ศิลปาชีพมีทหารที่ประจำที่บ้านน้อมเกล้ามารับทุกเดือนและส่งผ้าเข้าประกวดจนได้รับรางวัลมากมาย และคนที่เป็ประธานในศูนย์คือ แม่อินทร์ พันธุ์ทอง ซึ่งเป็นหลานยายเพ็งจันทร์ เป็นคนสืบทอดต่อมา

- ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ วิถีพอเพียง

บ้านกุศเสถียรได้ตั้งกลุ่มเกษตรอินทรีย์ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖มีการไปอบรมการทำเกษตรอินทรีย์หลายแห่ง เช่นที่ สวนสร้างฝัน จังหวัดอำนาจเจริญ มูลนิธิเกษตรธรรมชาติวิเศษ อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรีมีคนกลุ่มแรกที่ทำ คือ อสม. ผู้นำ คณะกรรมการหมู่บ้าน หมอদিনอาสา (นายบุญทอง ศรีมันตะ) นายสีทุ นายมณี นายอนุชน (ทีมวิจัยปัจจุบัน) ปีแรกได้สมาชิก ๒๖ คน ซึ่งถือว่ามากกว่าหมู่บ้านอื่นๆ ต่อมีโครงการปลูกยางพาราของรัฐบาลมาส่งเสริมแจกทั้งพันธุ์กล้วย และปุ๋ยเคมีด้วย ทำให้สมาชิกหลายคนลาออกจากกลุ่มไปใช้ปุ๋ยเคมีแทน แต่คงยังทำปุ๋ยอินทรีย์ร่วมด้วย จากการสอบถามพบว่าสาเหตุหนึ่งที่สมาชิกลาออกและคนอื่นไม่ยอมทำเกษตรอินทรีย์คือไม่ชอบไปอบรม ไปประชุม พบกลุ่มบอย เช่นกลุ่มจะมีการเข้าโรงเรียน ขวานาทุกเดือนเพื่อศึกษาเรียนรู้การทำนาและการเจริญเติบโตของต้นข้าวและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ส่วนผู้ที่ชอบการเรียนรู้ก็สู้ต่อไปจนมีสามคนที่ทำประสบผลสำเร็จจนสามารถเป็นที่ศึกษาดูงานได้เช่นนายมณี แสงแก้ว นายอนุชน ประสันลักษณ์ นายทองเหรียญ ชายทวีปโดยเฉพาะนายมณี มีคนมาศึกษาดูงานมากทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัดแม้แต่ประเทศเพื่อนบ้านเช่นประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และได้รับการสนับสนุนจากเกษตรอำเภอเลิงนกทา องค์การบริหารส่วนตำบลสร้างมิ่ง นับว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่น่าภูมิใจอีกด้านหนึ่งของหมู่บ้าน

- ด้านสมุนไพร

พบว่าบ้านกุศเสถียรมีการใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพ รักษาโรคหลายอย่างที่มีในชุมชนเช่นและบุคคลที่มีความรู้เรื่องสมุนไพรในชุมชนมีอยู่หลายท่าน เช่น นายชมพู โคตรวิชา นายทองเหรียญ ชายทวีป นายอนุชน ประสันลักษณ์ ซึ่งเป็นทีมวิจัยทั้งสามท่าน

- ด้านวัฒนธรรมประเพณี

ด้านการเพาะปลูกข้าว มีประเพณีปฏิบัติที่แฝงคำสอนให้คนเคารพ ต่อธรรมชาติ ต่อสิ่งที่มีบุญคุณ มีการสร้างขวัญกำลังใจก่อนลงมือทำการเพาะปลูกทุกขั้นตอน เช่นก่อนลงมือทำนาจะมีการเลี้ยงผีตาแฮกตามความเชื่อ ด้วยไก่ต้มสุก ตอนปักดำนาก็จะมีคำกล่าวซึ่งเป็นการสร้างกำลังใจที่ดี เพราะว่าพูดตั้งแต่สิ่งที่ดีๆ ตอนเก็บเกี่ยว ก็จะเลือกวันที่เป็นมงคล และมีคำกล่าวสร้างขวัญกำลังใจเช่นกัน การทำลานข้าวสมัยก่อนทำบนดินที่โนน ใ้มูลโค กระบือผสมน้ำทาเพื่อให้ดินจับตัวแน่นเรียบ ก่อนก่อตั้งลอมข้าวก็จะมีพิธี ก่อนนวดข้าวก็มีการปลงข้าวขอขมา

ต่อแม่โพสพก่อนขึ้นเหยียบบนกองข้าว ตอนขนข้าวขึ้นฉางก็มีพิธีและเลือกวันดีที่เป็นมงคล การเปิดฉางข้าวเลือกวันขึ้นสามค่ำเดือนสามตามความเชื่อ ตอนตักข้าวนำไปสีเป็นข้าวสารหรือขายก็นิยมนั่งลงตักข้าว เพื่อเป็นการเคารพ แม้แต่ขึ้นตอนสุดท้าย ตอนตักข้าวสาร ไปแช่น้ำก็ยังนั่งลงตักข้าวเช่นกัน

ด้านประเพณี บุญข้าวประดับดินและบุญข้าวสาก (งานสารท) ชาวบ้านภูคเสถียรยังถือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เป็นงานบุญที่มีการแฝงคำสอนให้คนมีความกตัญญูรู้คุณต่อผู้มีพระคุณ และทำบุญต่อสรรพสัตว์ สอนให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนบ้าน มีการแลกเปลี่ยนสิ่งของที่ตนมีกับผู้อื่น

๓. รูปแบบภูมิปัญญาในการสร้างกระบวนการเรียนรู้

รูปแบบภูมิปัญญาในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ ถอดบทเรียนตามกิจกรรมซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณี กิจกรรมเกษตรอินทรีย์ กิจกรรมทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติ กิจกรรมสมุนไพร กิจกรรมการเผาถ่าน และกิจกรรมการออมทรัพย์ การสร้างกระบวนการเรียนรู้ในแต่ละภูมิปัญญา สรุปได้ดังนี้

- การเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณี

กิจกรรมเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณี การเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณี สามอย่าง คือ การตักบาตร บุญข้าวประดับดิน บุญข้าวสากเด็กได้ซึมซับการแบ่งปัน การกตัญญูรู้คุณ การเสียสละสังเกตได้โดยที่เด็กเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในวัดมากขึ้น กว่าแต่ก่อนที่จะมีโครงการ โดยเฉพาะการตักบาตร สร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับเด็กมากกว่ากิจกรรมทั้งหมดในโครงการ เช่น เด็กมีความรับผิดชอบ ดื่นเข้าแต่งตัวเตรียมตักบาตรแล้วก็ไปโรงเรียน ทำการบ้านเอง และสอนน้องทำการบ้าน เด็กมีความกตัญญู เช่น ช่วยแบ่งเบาระของครอบครัว อุทิศส่วนบุญกุศลไปให้ยายที่ล่วงลับไปแล้ว เด็กมีความซื่อสัตย์ เช่นกล้าแสดงออกตามความเป็นจริง ไม่โกหก

- การทำเกษตรอินทรีย์

นักเรียนทำปุ๋ยอินทรีย์ ทำปุ๋ยน้ำชีวภาพเป็น รู้จัก การปลูกผักปลอดสารพิษ สามารถนำน้ำชีวภาพไปบำรุงพืชผักสวนครัว เพื่อเพิ่มผลผลิต นักเรียนเรียนรู้ในการทำงานพึ่งพาตนเอง บนวิถีชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง มีความรู้ ความเข้าใจขั้นตอนการทำงาน (การไถนา หว่าน ปู๋ย หว่านกล้า ถอนกล้า ปักดำ เกี่ยวข้าว การนวดข้าว) (ฟาดข้าว) การตากข้าว (ตากฟ่อนข้าว) และการเก็บรักษาพันธุ์ข้าว นักเรียนรู้คุณค่าของข้าว มองเห็นความยากลำบากในการทำนา มีความสุขในการทำนา

- การทอผ้าพื้นเมือง ย้อมสีธรรมชาติ

เด็กรักธรรมชาติ เช่นการเก็บเปลือกไม้มาย้อมผ้า จะเลือกเอาต้นที่โตแล้วมีใบที่อุดมสมบูรณ์มีการรักษาแผลต้นไม้จากการฉีกเอาเปลือกออกโดยใช้ดินโคลนทา รักษาแผลไม่ให้โดนแดดหรือ ยางออกมากเกินไป สนใจที่จะเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าพื้นเมือง ย้อมสีธรรมชาติ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการใช้ถุงพลาสติก กระเป๋ายาสั่งเคราะห์มาใช้กระเป๋าผ้าฝ้าย ทอเอง เย็บเอง ใช้เอง เด็กนักเรียนได้เรียนรู้คุณค่าของธรรมชาติและ การอนุรักษ์ธรรมชาติ ที่ถูกวิธี เด็กนักเรียนมีทักษะการทอผ้า รู้และเข้าใจการทอผ้าตั้งแต่เริ่มศึกษาหาเปลือกไม้ การต้ม เย็บ การย้อมผ้า การคันหูก การสับหูก การกรอฝ้าย การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผ้าพื้นเมืองเป็น เสื้อผ้า ผ้าพันคอ กระเป๋าผ้า ผ้ามาลัย ของที่ระลึก เป็นต้นและยังเป็นการเสริมรายได้ให้กับเด็กนักเรียนอีกด้วย

เด็กมีความกล้าแสดงออก เด็กมีโอกาสไปออกร้านจัดแสดงผลงานและเข้าแข่งขันนอกสถานที่มากขึ้น เช่นแสดงผลงานการสอนแบบบูรณาการกับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา งานตลาดนัดสีเขียวที่เทศบาลเมืองยโสธร งานแสดงสินค้าโอท็อปที่โรงเรียนสร้างมิตรภาพที่191 ทำให้มีโอกาสรู้จักจากโรงเรียนอื่นๆด้วยส่งผลให้เด็กกล้าพูดขึ้นกว่าเก่า จะเห็นได้จากการที่เด็กให้ข้อมูลและสาริตถาทอผ้าตัดเย็บให้กับกรรมการประกวดโรงเรียนเพื่อรับรางวัลโรงเรียนพระราชทานหน่ล่าสุดทุกคนกล้าพูดกล้าแสดงออกมากกว่าที่เคยประกวดในรอบก่อนมาก เป็นที่พอใจของคณะกรรมการ ครู ผู้ปกครองที่คอยลุ้นอยู่

เด็กเก่งขึ้นช่วยงานบ้านได้ เช่น หนี้น้ำหมอน เย็บเสื้อผ้าใช้เอง และเป็นของให้ผู้อื่น ในโอกาสต่างๆ

เด็กมีความภูมิใจที่สามารถเย็บเสื้อผ้าใส่เองได้แตกต่างจากรุ่นพี่ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ

- การศึกษาสมุนไพร

ได้ศึกษาเรียนรู้สรรพคุณ ลักษณะลำต้น ใบ ของสมุนไพรใกล้ตัว สามารถนำมาใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ และเป็นผู้บรรยายสรรพคุณสมุนไพรให้คณะศึกษาดูงานได้รับทราบ ซึ่งก่อนหน้านี้ นักเรียนไม่มีความรู้ด้านสมุนไพรมาก่อน ไม่สามารถบอกลักษณะลำต้น ใบ ราก ดอก และสรรพคุณได้และได้รู้ว่าสมุนไพรที่ชุมชนยังใช้ในการดูแลสุขภาพรักษาโรคที่ง่าย ๆ เบื้องต้น หลายอย่าง

ชุมชนสามารถเรียนรู้สมุนไพร จากการแต่งสวนสมุนไพรในโรงเรียนแทนไม้ดอกไม้ประดับและมีป้ายบอก ชื่อ ลักษณะ ส่วนที่นำไปใช้เป็นยา สรรพคุณ รู้ว่าในป่าโรงเรียนมีสมุนไพรที่หายากเช่น ว่านนกเจ้า บรรเทา โรค เบาหวาน ความดัน ซึ่งว่านนกเจ้าจะเกิดในป่าที่

มีความอุดมสมบูรณ์เท่านั้น จึงต้องรักษาป่าโรงเรียนเอาไว้ และทีมวิจัยได้นำความรู้ไปใช้ใน
ครอบครัว เช่นน้ำใบย่านาง ช่วยปรับสมดุลของร่างกาย เพิ่มสารคลอโรฟีน

- กิจกรรมการเผาถ่าน

เด็กได้เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ผ่านการเผาถ่าน คือ รู้ว่า ควรเผาถ่านตอนกลางวันเพื่อให้
ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ จากควันเตาเผาถ่านเข้าไปในป่าให้ต้นไม้ใช้ในการเจริญเติบโต ไม่เพิ่ม
ภาวะโลกร้อน มีรายได้นำไปฝากออมทรัพย์

- กิจกรรมออมทรัพย์

เด็กได้เรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ ผ่านการทำบัญชี เงินฝากกิจกรรมออมทรัพย์ ฝึกนิสัยรัก
การออมจนมีเงินฝากในโรงเรียนปีเดียวถึง ๑๑,๒๐๘ บาท ให้ชุมชนกู้ยืม

จะเห็นว่าภูมิปัญญาในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ในงานวิจัยนี้ เป็นภูมิปัญญาที่มี
รูปแบบสอดคล้องกับวิถีชุมชน เช่น ภูมิปัญญาด้านเกษตรอินทรีย์ ทำปุ๋ยชีวภาพ การปลูกผัก
หมอยาสมุนไพร การทอผ้า วัฒนธรรมประเพณี โดยภูมิปัญญานำมาสร้างกระบวนการเรียนรู้
ตามช่วงเวลาปกติในการดำเนินชีวิตของชุมชน เช่น การทำนา เกี่ยวข้าว ก็ทำตามฤดูกาล การ
ทอผ้า ก็ใช้เวลาว่างจากฤดูทำนา ประเพณีวัฒนธรรมก็จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามฮีตสิบสองคอง
สิบสี่ ซึ่งถือว่าทุกช่วงเวลาจะสามารถนำสิ่งเหล่านี้มาสร้างกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง
ตลอดปีตามความเหมาะสม โดยมีการปรับแผนการจัดการเรียนรู้ไปตามสภาพจริงที่ดำเนินอยู่
ทำให้ทีมวิจัยสามารถจัดการเรียนรู้แก่เด็กๆ ได้อย่างทั่วถึงแก่เด็กทุกคน และทีมวิจัยหรือภูมิ
ปัญญาได้มีส่วนร่วมในการสร้างการเรียนรู้ทุกคนตามบทบาทหน้าที่ที่ตนถนัดในแต่ละเรื่อง

๔. รูปแบบการจัดการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน

รูปแบบการจัดการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน ควรมีลักษณะดังนี้

- ชุมชนเห็นความสำคัญของการศึกษา เห็นว่าการศึกษามีผลต่อการดำรงชีวิตของทุกคน
การทำกิจกรรม ได้อาศัยความรู้เป็นตัวยานที่จะประสบผลสำเร็จ ถึงสำเร็จก็จะใช้เวลานาน
กว่าสิ้นเปลืองงบประมาณ มากกว่า เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้มีประสบการณ์การเรียนรู้มาก่อน
ดังคำบอกเล่าของแม่ดอกจันทร์ โคตรวิชา ที่บอกว่า ดีใจมากที่ได้มาสอนลูกหลาน รักมาก อยาก
ให้เขาทำงานเป็นทุกอย่าง จะได้มีชีวิตที่ดี และจากการวิเคราะห์การพัฒนาชุมชนหมู่บ้านตนเอง
กับบ้านอื่นพบว่า ที่บ้านเราประสบความสำเร็จก้าวหน้ากว่าหมู่บ้านอื่นเป็นเพราะว่าบุคลากร
บ้านเรามีความรู้ มีประสบการณ์จากการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมต่างๆ มากกว่า จึงเป็นการ
ยืนยันว่าการศึกษารับรู้ มีความสำคัญ ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตจริงๆ

- ชุมชนต้องมีความเสียสละและทุ่มเทให้การศึกษามาก เช่น มีความพร้อมที่จะสนับสนุน
การศึกษาทุกด้าน เกี่ยวข้องทั้งงบประมาณ เวลา องค์ความรู้ ประสบการณ์ อุปกรณ์การศึกษา
เช่น ทุกปีศิษย์เก่า และผู้ปกครอง ที่ไปทำงานต่างจังหวัดจะทำผ้าป่ามาทอดโรงเรียนทุกปี หรือ

เป็นข้อตกลงในชุมชน ว่าเวลามีผ้าป่ามาทอดที่วัดประจำหมู่บ้านจะต้องจัดแบ่งส่วนหนึ่งมาสนับสนุนโรงเรียน มีปราชญ์ชาวบ้านด้านทอผ้า เช่น นางประหยัด สราญรัมย์ นางผ่าน สีทา นางดอกจันทร์ โคตรวิธา มาสอนทอผ้าที่โรงเรียนเกือบทุกวันโดยไม่ได้หวังเงินตอบแทน การขอแรงงานชาวบ้านในการพัฒนาโรงเรียนทุกครั้งจะมีชาวบ้านมามากมายจนครูที่ย้ายมาใหม่ทุกคนแปลกใจเช่นคุณครูทัศนีย์ จากผา บอกว่าเป็นไปได้ยังไง ไม่เคยเห็น

- ครูดำรงตนเป็นที่ยอมรับและศรัทธาของชุมชน เช่น แสดงความจริงจังจริงจัง ตั้งใจทุ่มเท เสียสละ ที่จะพัฒนาการศึกษา มีกิจกรรมที่บ่งบอกถึงความตั้งใจจริง และมีผลงานเชิงประจักษ์เป็นรูปธรรม เช่น ท่านผู้อำนวยการ จำรัส ช่วงชิง มาอยู่ใหม่มีความคิดริเริ่มหลายอย่าง เช่น แสวงหาความร่วมมือจากชาวบ้านและโรงเรียนมัธยมเลิงนกทา จัดทำโครงการพี่สอนน้อง นำนักเรียนระดับมัธยม มาทำกิจกรรมค่ายวิชาการนักเรียนระดับประถม โครงการเข้าค่ายเด็กอ่านหนังสือไม่ออก โครงการเข้าค่ายพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กระดับอนุบาล จนทำให้เด็กนักเรียนโรงเรียนบ้านกุดเถียรเรียนเก่งขึ้นผู้ปกครองให้การยอมรับ ส่งผลงานเข้าประกวดโรงเรียนพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ได้รับรางวัลระดับเขต ระดับภาค และระดับประเทศตามลำดับ

- ครูมีการปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน เช่น เข้าร่วมกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้นตามโอกาสอันควร การเยี่ยมบ้าน เช่น งานประเพณีปีใหม่ สงกรานต์ งานบุญประเพณีจะมีครูเป็นคณะกรรมการจัดงาน แม้แต่งานส่วนตัว เช่น งานแต่งงาน งานบวชนาคครูก็จะเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน

- ครูมีทัศนคติที่ดีต่อชุมชน เช่น ให้เกียรติ ให้โอกาส ยอมรับการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างจริงจัง เช่น ก่อนจะมีกิจกรรมครูจะเชิญกรรมการสถานศึกษาและชุมชนเข้าประชุม และให้ชุมชนแสดงความคิดเห็นอย่างเสมอภาคและยอมรับมติที่ประชุม ทุกกิจกรรมจะมีชุมชนเป็นกรรมการและดูแลเงินงบประมาณร่วมกัน ดำเนินงานแบบโปร่งใส ชี้แจงจนชุมชนเข้าใจ เช่น งานผ้าป่าโรงเรียน กิจกรรมออมทรัพย์โรงเรียน

- กิจกรรมต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน เช่น ช่วงเวลาฤดูกาลที่เหมาะสมหรือตามปฏิทินชุมชน เช่น การเรียนรู้การทำนาจะทำตอนหน้าทำนา การจัดเข้าค่ายจะจัดไม่ให้เกิดการรบกวนการทำนาของชาวบ้าน การเรียนรู้ประเพณีก็จัดตอนชุมชนมีประเพณีตามเดือน

- กิจกรรมต้องสอดคล้องกับองค์ความรู้ของชุมชนที่มีอยู่แล้ว เช่น การเรียนรู้การทำเกษตรอินทรีย์ เพราะมีปราชญ์ชาวบ้านด้านเกษตรอินทรีย์ มีกลุ่มเกษตรอินทรีย์ที่เข้มแข็งในชุมชน การเรียนรู้ การทอผ้า เพราะมีปราชญ์ชาวบ้านด้านทอผ้า มีศูนย์ฝึกทอผ้าไหม ผ้าฝ้ายในชุมชน การเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณี เพราะชุมชน รักษาวัฒนธรรมประเพณีเหล่านั้นอยู่แล้ว แต่ต้องการการสืบทอด สืบสานอย่างถูกต้อง และรู้คุณค่า

- กิจกรรมต้องสอดคล้องกับปัญหา หรือความต้องการร่วมกันของชุมชนและโรงเรียน เช่น การเรียนรู้เรื่องปลูกผักแบบอินทรีย์ การปลูกสมุนไพรแทนไม้ดอกไม้ประดับหน้าอาคารเรียนเพื่อการศึกษา แต่ทางโรงเรียนน้ำไม่เพียงพอ ทำให้งานไม่ได้ผลเท่าที่ควรจะได้ จึงต้องทำการเจาะบ่อบาดาล และมีถังพักน้ำพร้อมท่อส่งน้ำไปยังสวนผักและสวนสมุนไพร เด็กเรียนอ่อนภาษาอังกฤษก็จัดเข้าค่ายภาษาอังกฤษ และจ้างครูพิเศษช่วยสอนภาษาอังกฤษ

- ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีในชุมชนเป็นหลัก เช่น การเรียนรู้การทอผ้าย้อมสีธรรมชาติ เพราะโรงเรียนมีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ มีต้นไม้ที่ให้สีต่างๆที่ต้องการ ชุมชนมีช่างทำกำไล จากไม้ที่มีในชุมชน

- ต้องสร้างการมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการ เช่น การพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก เริ่มต้นก็เชิญชุมชน ประชุมหารือกันตั้งแต่การสะท้อนปัญหาความต้องการร่วมกันหางบประมาณ การตั้งชุมชนเป็นกรรมการด้านต่างๆ ช่วยกันดูแลจนสร้างเสร็จสมบูรณ์ ถึงการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอนโดยชุมชน เป็นการสร้างบทบาทให้กับชุมชนรู้สึกตัวตัวเองเป็นส่วนสำคัญของโรงเรียน เป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จ ที่เกิดขึ้นด้วยความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนและชุมชนจริงๆ ไม่ใช่ร่วมแค่มีรายชื่อเฉยๆ

๕. การขยายผล

ทีมวิจัยได้รับการยอมรับจากชุมชนและสังคมในวงกว้าง ผลงานวิจัยด้านทอผ้าพื้นเมืองได้รับคัดเลือกถ่ายทำสารคดีภูมิปัญญาท้องถิ่น นูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ เผยแพร่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง ๑๑ กรมประชาสัมพันธ์ และช่อง ๑๑ เขต ๒ อุบลราชธานี ออกอากาศในรายการ “บอกกล่าวเล่าแจ้ง” ทีมวิจัยได้รับเชิญเป็นวิทยากรบรรยาย การส่งเสริมการทอผ้าพื้นเมือง ย้อมสีธรรมชาติให้กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข คณะนิสิตปริญญาโทสาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคามและ คณะครู ผู้บริหารและ คณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านกุดสำโรง อำเภอป่าดัว จังหวัดยโสธร และจะปรับปรุงเป็นหลักสูตรการเรียนการสอนที่เด็กสามารถเรียนได้ง่ายขึ้น

จากการมีส่วนร่วมของชุมชนโรงเรียนส่งผลให้ โรงเรียนบ้านกุดเสถียรได้รับการยอมรับจากต่างหมู่บ้านส่งลูกหลานเข้าเรียนทำให้โรงเรียนบ้านกุดเสถียรมีนักเรียนเพิ่มขึ้นมาก ปีการศึกษา ๒๕๕๑ มีนักเรียนทั้งหมด ๓๓ คนรวมอนุบาล ปีการศึกษา ๒๕๕๒ เพิ่มขึ้น ๕๓ คน รวมอนุบาลและทางมหาวิทยาลัยมหาสารคามรับขึ้นเป็นเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๓ จะเปิดเป็นโรงเรียนขยายโอกาส เนื่องจากมีความพร้อมหลายด้านชุมชนให้การสนับสนุนเต็มที่

๖. บทเรียนของทีมวิจัย

- ทีมวิจัยต้องหาทางพัฒนาโรงเรียนเพื่อไม่ให้โรงเรียนถูกยุบอีก โดยต้องให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน อย่างสม่ำเสมอ ทุกด้าน จึงจะอยู่รอดในภาวะที่เป็นชุมชนเล็ก เด็กมีจำนวนน้อย
- การรักษาสมุนไพรหายากอย่างว่านงาช้างต้องรักษาป่าเอาไว้ให้คงความอุดมสมบูรณ์ตลอดไป
- ด้านวัฒนธรรมประเพณีที่ดีควรอนุรักษ์สืบทอดต่อไปให้ถูกต้องเรียนรู้ความหมายของแต่ละกิจกรรมอย่างเข้าใจ
- เรียนรู้ว่าการทำงานวิจัยมีความละเอียดมากกว่างานพัฒนามาก การจดบันทึกมีความสำคัญต่องานวิจัย ข้อมูลที่จำเป็นที่เกี่ยวข้องจะต้องมีครบถ้วนจึงจะสามารถตัดสินใจ ลงมือทำการแก้ปัญหาได้ดี กิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องก็ไม่นควรมานำมาศึกษาก็ได้

คุณนิพล หนึ่งในทีมวิจัยบอกว่า ดีใจที่เข้าร่วมโครงการ ได้รับความรู้ใหม่ๆ มาก เช่น เรื่องสมุนไพร และนำไปใช้ คือน้ำใบย่านาง ดื่มทุกวัน ได้เห็นการเปลี่ยนแปลงของเด็กแล้วปลื้มใจมาก ที่เป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะเห็นเด็กๆ ดื่มน้ำแล้วปลื้มจนน้ำตาไหล เด็กเข้าวัดมากขึ้น ไม่กลัววัดเหมือนแต่ก่อน เข้าร่วมกิจกรรมทางวัดเป็นประจำที่มีโอกาสไม่นึกว่าจะได้เห็นภาพดีๆ แบบนี้ ได้ยินผู้ปกครองพูดถึงแล้วต้องยิ้มจนแก้มปริทุกที ได้เรียนรู้การทำเกษตรอินทรีย์ ได้รู้จักการทำวิจัยว่าแตกต่างจาก งานพัฒนามาก และมีคุณค่ามากกว่าที่คิด

คุณสองศรี หัวหน้าทีมวิจัยบอกว่า ดีใจที่ได้รับโครงการมาให้ชุมชนได้เรียนรู้ เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน ได้พัฒนานักเรียน ได้ใช้ความรู้ที่ทีมวิจัยมีมาให้ลูกหลานได้เรียนรู้ สืบทอดอยากเห็นโรงเรียนคงอยู่ชุมชนเป็นสามสถาบันหลักที่สำคัญของชุมชนวัด บ้าน โรงเรียน อยากเห็นความร่วมมือของชุมชนและโรงเรียน ช่วยกันให้การศึกษาให้กับเด็กเพราะลำพังครูก็สอนตามหลักสูตรที่เป็นส่วนกลางตามที่ได้ศึกษาอบรมมา คิดว่าไม่เพียงพอ ต่อการดำรงชีพในภาวะปัจจุบัน เพราะความต้องการของมนุษย์มีมากกว่าที่โรงเรียนมีให้ ต้องอาศัยชุมชนมีส่วนร่วมร่วมกันปฏิรูปการศึกษาของลูกหลานเพื่อให้เด็กสามารถพึ่งตนเองได้ในสังคมที่ตัวเองอยู่ เด็กควรได้เรียนรู้สิ่งใกล้ตัวเอาไว้ เพื่อวันเป็นหลักประกันความมั่นคงของชีวิตเมื่อเขาไปไม่รอดในสังคมภายนอกกลับมาใช้ชีวิตในชุมชนได้อย่างปกติสุข

๒. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

- ทีมวิจัยยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- การจัดเก็บข้อมูลจากชุมชน โดยถ่ายทอดผ่านผู้เฒ่าผู้แก่และปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน ผู้เก็บข้อมูล จดบันทึกไม่ละเอียด ได้ข้อมูลไม่สมบูรณ์ ต้องกลับไปสอบถามสัมภาษณ์เพิ่มเติมอีกครั้ง ทำให้เสียเวลาเพิ่มมากขึ้น
- สกว. หรือผู้ประสานงาน ควรจัดกิจกรรมพบปะกันระหว่างทีมวิจัยทีมอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อเปิดโอกาสให้ทีมวิจัยได้มี โอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. รายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบหรือแนวการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เสริมสร้าง
คุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข ระดับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา,
๒๕๔๓.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : อมรินทร์
พริ้นเตอร์กรุ๊ป, ๒๕๓๖.
- พิชิต ฤทธิ์จัญญ. ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๓.
- สุกัญญา ร้อยพิลา. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง บุคคลสำคัญระดับท้องถิ่น ในกลุ่มสร้าง
เสริมประสบการณ์ชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนสังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์
ปริญญา ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.
- สมจิตร พรหมเทพ. การใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านของประชาชนชนบท. เชียงใหม่ : สถาบันราชภัฏ
เชียงใหม่, ๒๕๔๓.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ,กระทรวงศึกษาธิการ. ชุดฝึกอบรมด้วย
ตนเอง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสร้างเสริม
ลักษณะนิสัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๒.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. ภูมิปัญญาชาวบ้านสี่ภูมิภาค: ธีรวิถีและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย.
นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, ๒๕๔๐.
- อุทุมพร จามรมาน. การตีค่าความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ:
หจก.ฟีนีฟับพลิชซิง, ๒๕๔๐.
- www.esanphc.net/online/pl/pl.pdf
- [www. Pls. trf.or.th](http://www.Pls.trf.or.th)
- www.isangate.com/local/knowledge.html
- www. Nongbua. ru.ac.th

ภาคผนวก

ประวัติทีมวิจัย

๑. นายสองศรี แสงศรี หัวหน้าโครงการ
ภูมิลำเนา	๓ หมู่ ๖ บ้านกุดเสถียร ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
การศึกษา	ม.๖ (กศน.)
การทำงาน	อดีต อสม. รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน
ปัจจุบัน ประธานชมรม อสม. จังหวัดยโสธร
ผลงาน	อสม. ดีเด่นแห่งชาติ ปี ๒๕๔๕
อาชีพ	เกษตรกร
ความรู้ความสามารถ	วิทยากรด้านสุขภาพ/การผสมเทียมโค กระบือ
๒. นายจรัส ช่างชิง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านกุดเสถียร
ภูมิลำเนา	๕๑๗ หมู่ ๑๒ ตำบลสามแยก
การศึกษา	กศ.ม. บริหารการศึกษา
ผลงาน	๑) พิธีกรในงานต่างๆ
๒) วิทยากร
- ผู้ประเมินภายนอกในกำกับ สมศ.
- อบรมการวิจัยในชั้นเรียน
- อบรมพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาเพื่อขอมิหรือเลื่อนวิทยฐานะ
- อบรมการพัฒนาอาชีพตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
๓) ผลงานดีเด่น
- เกียรติบัตร “บุคคลมืออาชีพ” จาก สกสค.
- รางวัลเหรียญทอง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการกับ
ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- รางวัลโรงเรียนพระราชทานระดับประถมศึกษา ขนาดเล็ก
ระดับชมเชย ปีการศึกษา ๒๕๕๐ และ ๒๕๕๑
- ชนะเลิศการประกวดนวัตกรรม “สะพานแห่งศรัทธา” ระดับเขตตรวจ
ราชการที่ ๑๔ (อุบลราชธานี ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ และยโสธร)
- ชนะเลิศการประกวดนวัตกรรม “เสริมสร้างปัญญาพัฒนาอาชีพ
พึ่งตนเอง บนฐานเศรษฐกิจพอเพียง” ระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๓. นายแดนไชย ชัยทวีป

ภูมิลำเนา ๕๗ หมู่ ๖ บ้านกุดเสถียร ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 การศึกษา ป.๔
 อาชีพ เกษตรกร ส.อบต.
 ความรู้ความสามารถ วิชาชีพช่าง

๔. นายนิพล พิศสุวรรณ

ภูมิลำเนา ๓๑ หมู่ ๖ บ้านกุดเสถียร ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 การศึกษา ป.๔
 อาชีพ เกษตรกร
 ความรู้ความสามารถ วิทยาการเกษตรอินทรีย์ ทำน้ำสมุนไพร

๕. นายบุญมาก บุญทวี

ภูมิลำเนา ๔๔ หมู่ ๖ บ้านกุดเสถียร ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 การศึกษา ป.๔
 อาชีพ เกษตรกร ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
 ความรู้ความสามารถ การทำเกษตรอินทรีย์

๖. นายศิริ ชารีพร

ภูมิลำเนา ๕๕ หมู่ ๖ บ้านกุดเสถียร ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 การศึกษา ป.๔
 อาชีพ เกษตรกร
 ความรู้ความสามารถ เกษตรอินทรีย์

๗. นายอนุชน ประสันลักษณ์

ภูมิลำเนา ๑๑๐ หมู่ ๖ บ้านกุดเสถียร ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 การศึกษา ป.๔
 อาชีพ เกษตรกร
 ความรู้ความสามารถ วิทยาการเกษตรอินทรีย์ เพาะพันธุ์ปลา สมุนไพร หมอยา

๘. นายมนี แสงแก้ว

ภูมิลำเนา ๗๗ หมู่ ๖ บ้านกุดเสถียร ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 การศึกษา ป.๔
 อาชีพ เกษตรกร
 ความรู้ความสามารถ วิทยาการเกษตรอินทรีย์ และทำไร่นาสวนผสม

๙. นางเทียนทอง สายเสนีย์

ภูมิลำเนา ๗๖ หมู่ ๖ บ้านกุดเสถียร ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 การศึกษา ม.๓ กศน.
 อาชีพ แม่บ้าน
 ความรู้ความสามารถ ตัดเย็บเสื้อผ้า วิทยาการสอนทอผ้า

๑๐. นางประหยัด สราญรัมย์

ภูมิลำเนา ๕๑ หมู่ ๖ บ้านกุดเสถียร ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 การศึกษา ป.๔
 อาชีพ เกษตรกร
 ความรู้ความสามารถ การทอผ้าพื้นเมือง

๑๑. นางสุพรรณิ บัญชา

ภูมิลำเนา ๑๐๐ หมู่ ๖ บ้านกุดเสถียร ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 การศึกษา ป.๔
 อาชีพ เกษตรกร
 ความรู้ความสามารถ ทอผ้าไหม

๑๒. นายชมภู โคตรวิชา

ภูมิลำเนา ๕๖ หมู่ ๖ บ้านกุดเสถียร ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 การศึกษา ป.๔
 อาชีพ เกษตรกร
 ความรู้ความสามารถ สมุนไพร ประเพณีวัฒนธรรม ปราชญ์ชาวบ้าน

๑๓. นางสาวปัทมา ไชยวรรณ

ภูมิลำเนา ๕๕ หมู่ ๖ บ้านกุดเสถียร ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 การศึกษา ป.๔
 อาชีพ เกษตรกร
 ความรู้ความสามารถ ทำอาหาร วิทยาการทำน้ำสมุนไพร เกษตรอินทรีย์

๑๔. นางห่มวย แสงศรี

ภูมิลำเนา ๓ หมู่ ๖ บ้านกุดเสถียร ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 การศึกษา ป.๔
 อาชีพ แม่บ้าน
 ความรู้ความสามารถ ทำอาหาร วิทยาการเกษตรอินทรีย์

๑๕. นางอรัญญา พรหมจันทร์

ภูมิลำเนา ๑๑๔ หมู่ ๖ บ้านกุดเสถียร ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 การศึกษา ป.๖
 อาชีพ เกษตรกร
 ความรู้ความสามารถ กรีดยางพารา

๑๖. นางบุญทิตา โคตรวิชา

ภูมิลำเนา ๑๐๕ หมู่ ๖ บ้านกุดเสถียร ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 การศึกษา ม.๓ กศน.
 อาชีพ เกษตรกร
 ความรู้ความสามารถ ตัดเย็บเสื้อผ้า

๑๗. นางสาวนุชรา วิเชียรชาติ ครูโรงเรียนบ้านกุดเสถียร

ภูมิลำเนา ๓๕ ม.๗ ต.คำไผ่ อ.ไทยเจริญ จ.ยโสธร
 การศึกษา ครุศาสตรบัณฑิต วิชาเอกเคมี สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
 ความรู้ความสามารถ คอมพิวเตอร์ กีฬาวอลเลย์บอล

๑๘. นางสาวทัศนีย์ จากผา ครูโรงเรียนบ้านสมสะอาด สพท.ยส.๒
 การศึกษา ครุศาสตรบัณฑิต วิชาเอกคณิตศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุดรธานี
 ความรู้ความสามารถ ฟ้อนรำ เล่นกีฬาวอลเลย์บอล

๑๙. นางสาวประไพ เจริญชัย ครูโรงเรียนบ้านกุดเสถียร
 ภูมิลำเนา ๕๗ หมู่ ๖ บ้านกุดเสถียร ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 การศึกษา ปริญญาตรี สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
 ความรู้ความสามารถ การจัดการเรียนรู้

๒๐. นายทองเหรียญ ชยทวีป
 ภูมิลำเนา ๒๖ หมู่ ๖ บ้านกุดเสถียร ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 การศึกษา ป.๔
 อาชีพ เกษตรกร
 ความรู้ความสามารถ วิทยาการเกษตรอินทรีย์ วิทยาการเกี่ยวกับพืชสมุนไพร

๒๑. นายสีหุ สี่มาเมือง
 ภูมิลำเนา ๘๖ หมู่ ๖ บ้านกุดเสถียร ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 การศึกษา ป.๔
 อาชีพ เกษตรกร
 ความรู้ความสามารถ วิทยาการเกษตรอินทรีย์

ภาพกิจกรรม

กิจกรรมที่ ๑ : กิจกรรมเกษตรอินทรีย์

ทีมวิจัยและนักเรียนกลุ่มเป้าหมายร่วมแรง รวมพลังทำปุ๋ยอินทรีย์

ทีมวิจัยและนักเรียนปลูกพืชสวนครัว : แตงร้านและถั่วฝักยาว

ทีมวิจัยและนักเรียนถอนกล้าและปักดำแปลงนาสาธิตเกษตรอินทรีย์

ทีมวิจัยและนักเรียนร่วมร้องเพลงเสริมธุรกิจพอเพียง
ในยามพักเหนื่อยหลังถอนกล้าเตรียมปักดำ

สนุกสนานกับงานเกี่ยวข้าวของทีมวิจัยและเด็กนักเรียน

กิจกรรมที่ ๒ : กิจกรรมการทอผ้าพื้นเมือง ย้อมสีธรรมชาติ

เด็กนักเรียนท่องเที่ยวศึกษาเปลือกไม้ เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

กิจกรรมฝึกปฏิบัติการทอผ้าพื้นเมือง ย้อมสีธรรมชาติ
ของกลุ่มนักเรียน โรงเรียนบ้านกุตเสถียร

กิจกรรมที่ ๓ : กิจกรรมการศึกษาสมนไพร

ท่องเที่ยวศึกษาสมนไพร

กิจกรรมที่ ๔ : กิจกรรมการศึกษาประเพณีพื้นถิ่น

กิจกรรมทำบุญตักบาตรของนักเรียนโรงเรียนบ้านกุศเสถียร
อัมบุญอัมใจไปตาม ๆ กัน

